

Borgere i beskyttet beskæftigelse

Mennesker med handicap og socialt udsatte har i Danmark adgang til en række indsatser på det specialiserede socialområde. Formålet med indsatserne kan være at forebygge og afhjælpe sociale problemer. I situationer, hvor det ikke er muligt, tager indsatsen sigte på at mindske konsekvenserne af de sociale problemer eller af funktionsnedsættelsen for borgeren samt at tilgodese borgerens behov og på den måde øge livskvaliteten.

Godt 9.000 borgere får en indsats i form af beskyttet beskæftigelse. Ordningen er et tilbud til socialt udsatte og mennesker med et handicap under folkepensionsalderen, der ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår, og som ikke kan benytte tilbud efter anden lovgivning.

Tilbuddet er kendetegnet ved, at indsatsen er bygget op omkring et jobindhold. Beskyttet beskæftigelse består i udførelsen af opgaver, der indgår som led i en produktion af varer eller tjenesteydelser. Der kan eksempelvis være tale om enkle og afgrænsede arbejdsopgaver såsom montage- og pakkearbejde, varetagelsen af servicefunktioner i forbindelse med kantine eller cafédrift eller opgaver af kontormæssig karakter.

Næsten alle er på førtidspension, og mange har indikationer på et medfødt handicap med betydelig sværhedsgrad. Beskæftigelsespotentialet er større blandt mennesker med handicap, der modtager midlertidige ydelser og andre sociale indsatser, fx socialpædagogisk støtte.

Tidligere undersøgelser har vist, at borgerne er meget tilfredse med tilbuddet. Der er imidlertid meget lidt viden om, hvilke effekter beskyttet beskæftigelse har, herunder om det lykkes at gøre borgerne mere selvhjulpne, og om indsatsen har større eller mindre effekt end andre typer af tilbud.

Hvad er beskyttet beskæftigelse?

Beskyttet beskæftigelse er et tilbud til socialt udsatte og mennesker med et handicap under folkepensionsalderen, der ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår, og som ikke kan benytte tilbud efter anden lovgivning.

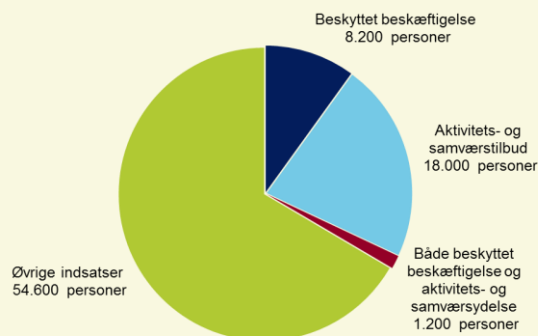
Tilbuddet kan være oprettet i private eller offentlige virksomheder. Arbejdet kan foregå på helt almindelige arbejdspladser, på et beskyttet værksted i tilknytning til en almindelig arbejdsplads eller på en arbejdsplads, der alene består af et eller flere beskyttede værksteder.

Beskyttet beskæftigelse er en af mange indsatser på det specialiserede socialområde. Indsatserne har til formål at forebygge og afhjælpe sociale problemer og tilgodese behov som følge af sociale problemer eller et handicap. Indsatserne kan gøre borgerne mere selvhjulpne, styrke det sociale netværk og i de tilfælde, hvor det er realistisk, understøtte, at den enkelte bliver i stand til at forsørge sig selv. Beskæftigelsespotentialer vil typisk blive understøttet af både den sociale indsats og den aktive arbejdsmarkedspolitik.

I modsætning til de andre tilbud på socialområdet er beskyttet beskæftigelse primært bygget op omkring et jobindhold. Indholdet sigter ikke nødvendigvis på, at den enkelte skal kunne opnå en stærkere tilknytning til arbejdsmarkedet. Beskyttet beskæftigelse kan imidlertid understøtte livskvaliteten ved blandt andet at gøre borgerne mere selvhjulpne og styrke det sociale netværk.

Der er godt 9.000 personer, som gør brug af beskyttet beskæftigelse i 2014, jf. figur 1.

Figur 1
Modtagere af ydelser i 2014



Anm.: 'Øvrige indsatser' omfatter ydelser registreret i De Kommunale Serviceindikatorer, herunder socialpædagogisk støtte, botilbud, ledsagerordning, borgerstyret personlig assistance mv. Baseret på De Kommunale Serviceindikatorer, hvor der indgår data fra 32 kommuner. Der er opregnet til landsplan på baggrund af indbyggertal og afrundet til nærmeste 100.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud er begge dagtilbud. Aktivitets- og samværstilbud gives til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer til opretholdelse eller forbedring af personlige færdigheder eller af livsvilkårene. I modsætning til beskyttet beskæftigelse er aktiviteterne ikke nødvendigvis bygget op omkring et jobindhold.

Hvem er i beskyttet beskæftigelse?

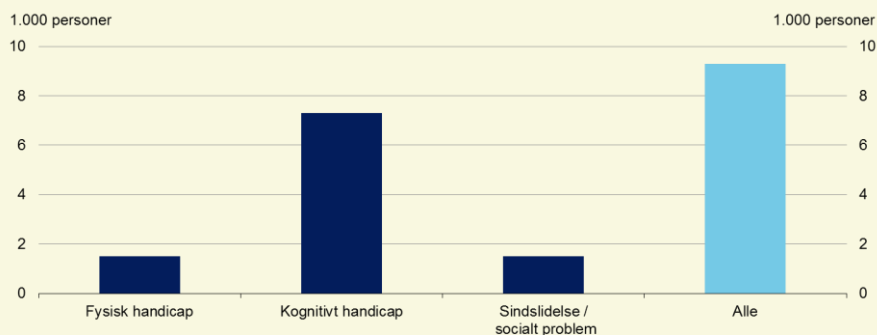
Tilbuddet om beskyttet beskæftigelse retter sig mod mennesker, som har et handicap eller er socialt udsatte.

Hovedparten har et handicap, det vil sige en fysisk eller kognitiv funktionsnedsættelse. Fysiske handicap omfatter blandt andet mobilitetshandicap, der påvirker evnen til at bevæge sig, fx muskelsvind og rygmarvsskader, der kan medføre lammelser. Fysiske handicap omfatter også forskellige former for syns- og hørenedsættelser.

Medfødte og erhvervede hjerneskader og udviklingshæmning er eksempler på kognitive funktionsnedsættelser. Mennesker med udviklingshæmning udvikler sig ikke så meget eller så hurtigt som andre, hvilket medfører, at kognitive, sproglige, motoriske og sociale evner og færdigheder sjældent svarer til det, der ses hos jævnalderen. Cerebral parese (spastisk lammelse) er et eksempel på en medfødt hjerneskade, der kan give sig udtryk i både kognitive og fysiske begrænsninger. Erhvervede hjerneskader kan opstå på grund af en ulykke eller sygdom.

Cirka 7.300 borgere med et kognitivt handicap modtager et tilbud om beskyttet beskæftigelse, mens cirka 1.500 borgere har henholdsvis et fysisk handicap eller er socialt udsatte, jf. figur 2.

Figur 2
Personer i beskyttet beskæftigelse, 2014

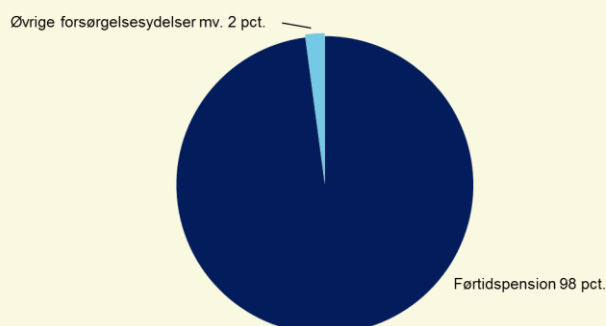


Anm.: Opgørelsen er baseret på oplysninger for 32 kommuner, der er opregnet til landsplan. Den samme borger kan indgå i flere målgrupper.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Næsten alle, som er i beskyttet beskæftigelse, modtager førtidspension, hvilket skal ses i lyset af, at ordningen er målrettet personer, der ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår. For 98 pct. gælder det, at førtidspension har været det dominerende forsørgelsesgrundlag i 2014, jf. figur 3.

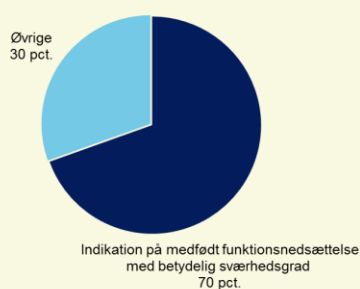
Figur 3
Forsørgelsesgrundlag blandt personer i beskyttet beskæftigelse, 2014



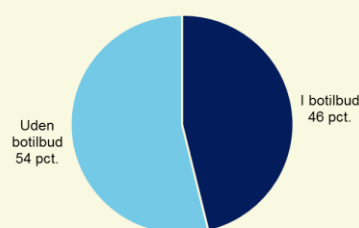
Anm.: 18-64-årige, der var i beskyttet beskæftigelse i 2014.
Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

For cirka 70 pct. af borgerne i beskyttet beskæftigelse er der indikationer på en medfødt funktionsnedsættelse med betydelig sværhedsgrad, jf. figur 4.

Figur 4
Medfødt funktionsnedsættelse



Figur 5
Botilbud



Anm.: Se Socialpolitisk Redegørelse 2016 for en dokumentation af indikatoren.
Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Knap halvdelen har ophold på et botilbud, jf. figur 5. Det er et andet tegn på, at modtagerne har en funktionsnedsættelse med betydelig sværhedsgrad. Personer, der bor på et botilbud, vil i mange tilfælde have brug for intensiv støtte.

Personer i beskyttet beskæftigelse gør i meget beskedent omfang brug af andre beskæftigelsesrettede indsatser. Der er en lille gruppe, som inden for en kortere årrække har været i et løntilskudsjob for førtidspensionister, mens så godt som ingen er i ressourceforløb og fleksjob, jf. tabel 1. Det skal ses i sammenhæng med, at ordningen er målrettet personer, der ikke kan gøre brug af beskæftigelsestilbud efter anden lovgivning.

Tabel 1

Indsatser i beskæftigessystemet for personer i beskyttet beskæftigelse

Løntilskud for førtidspensionister	3½ pct.
Ressourceforløb og fleksjob	0 pct.

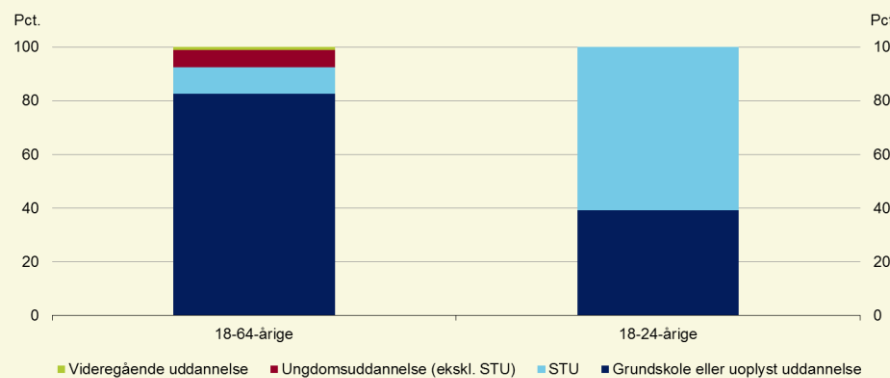
Anm.: Tilbud efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats kan i nogle tilfælde oprettes som beskyttet beskæftigelse. Der er alene set på personer, der var i beskyttet beskæftigelse efter serviceloven og ikke efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Langt hovedparten af borgerne i beskyttet beskæftigelse har ingen uddannelse ud over grundskole. Men der er en mindre gruppe, som har en kompetencegivende ungdomsuddannelse eller videregående uddannelse, jf. figur 6. Her kan der være tale om personer med et erhvervet handicap eller et socialt problem.

Figur 6

Højeste fuldførte uddannelse, blandt personer i beskyttet beskæftigelse, 2014



Anm.: STU er Særligt Tilrettelagt Ungdomsuddannelse. Uddannelsen er treårig og målrettet unge med et handicap eller særlige behov, som ikke kan gennemføre en almindelig ungdomsuddannelse.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Blandt unge i beskyttet beskæftigelse har cirka 60 pct. en særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse, der er en uddannelse målrettet unge med et handicap eller særlige behov. Uddannelsen blev indført i 2007. Desuden har stort set ingen af de unge afsluttet en kompetencegivende uddannelse, hvilket afspejler at langt de fleste har haft en funktionsnedsættelse som har gjort det vanskeligt at afslutte en ordinær uddannelse.

Personer i beskyttet beskæftigelse aflønnes. Der er dog tale om en beskeden løn, der i gennemsnit kun er cirka 13.000 kr. om året, jf. tabel 2.

Tabel 2

Lønindkomst blandt personer i beskyttet beskæftigelse, 2014

Årlig lønindkomst for personer med en registreret lønindkomst

Relativ lav lønindkomst (25 pct. fraktil)	4.600 kr.
Gennemsnitlig lønindkomst	13.100 kr.
Relativ høj lønindkomst (75 pct. fraktil)	15.500 kr.

Anm.: Omkring 3 ud af 4 i beskyttet beskæftigelse havde en registreret lønindkomst.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

En undersøgelse har vist, at 98 pct. af borgerne i beskyttet beskæftigelse er glade for at være på tilbuddet. Der er også stor tilfredshed med kolleger og arbejdsopgaver, jf. *Beskyttet beskæftigelse – En kortlægning (SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd)*.

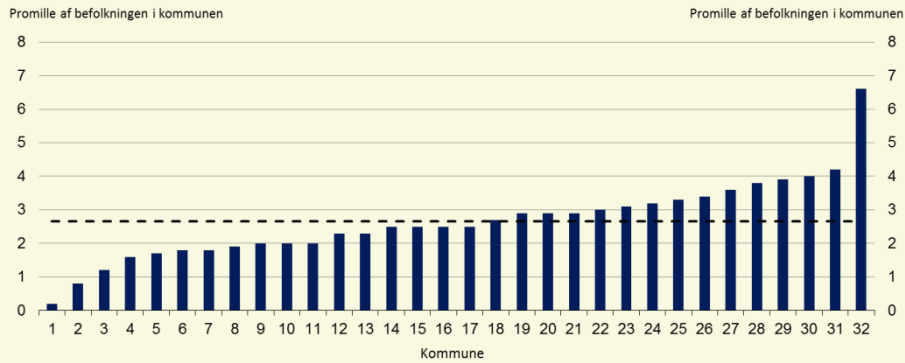
Kommunernes anvendelse af ordningen

I analysen indgår 32 kommuners anvendelse af beskyttet beskæftigelse. I de fleste af kommunerne er det 2 til 4 promille af befolkningen, som er i beskyttet beskæftigelse, jf. figur 8.

Når nogle kommuner bruger ordningen mere end andre, kan det blandt andet skyldes, at målgruppen for ordningen ikke er lige stor i de forskellige kommuner. Det kan også spille en rolle, at der er en vis variation i, hvordan kommunerne bruger de forskellige tilbud i serviceloven.

Aktivitets- og samværstilbud er tilbud til personer, der på mange måder minder om personer i målgruppen for beskyttet beskæftigelse. Tilbuddet retter sig mod opretholdelse eller forbedring af livsvilkår eller personlige færdigheder for personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

Figur 8
Personer i beskyttet beskæftigelse i 32 kommuner, 2014



Anm.: 18-64-årige. Udgangspunktet er handlekommunen, som har pligten til at yde hjælp efter serviceloven. Opgørelsen er forbundet med usikkerhed blandt andet på grund af forskelle i registreringspraksis. Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Der er cirka 17.700 personer, som modtager aktivitets- og samværstilbud. Modtagerne af beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud har stort set de samme karakteristika, jf. tabel 3.

Tabel 3
Personer i beskyttet beskæftigelse og modtagere af aktivitets- og samværstilbud, 2014

	Beskyttet beskæftigelse	Aktivitets- og samværstilbud
Antal personer	9.100	17.700
	----- Pct. -----	
Personer med handicap	88	74
Sindslidende/socialt udsatte	18	33
Modtager førtidspension	98	89
Øvrige	2	11
Bor på et botilbud	46	51
Øvrige	54	49
Grundskole, højest fuldførte uddannelse	92	83
Øvrige	8	17
Enhedsudgift pr. år (1000 kr.)	120	139

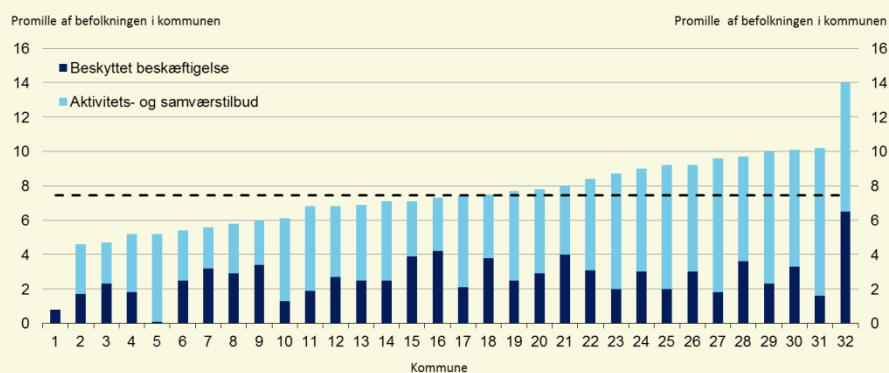
Anm.: 18-64-årige. Den samme person kan indgå i både 'Personer med handicap' og i 'Sindslidelse/socialt problem'. Enhedsudgift i 2016-PL. Opgørelse på baggrund af data fra 32 kommuner, der er opregnet til landsplan.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata og Socialpolitisk Redegørelse 2016.

Der er også visse forskelle. Aktivitets- og samværstilbud bruges oftere til socialt udsatte og lidt færre er på førtidspension.

Når man ser på den kommunale anvendelse af beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud under et, er der visse forskelle, jf. figur 9. Det kan som nævnt både afspejle, at der er forskellige befolkningsgrundlag, men det kan også spille en rolle, at kommunerne anvender tilbuddene forskelligt, fx kan nogle kommuner lægge lidt større vægt på den ene ordning frem for den anden.

Figur 9
Personer i beskyttet beskæftigelse og modtagere af aktivitets- og samværstilbud i 32 kommuner, 2014



Anm.: 18-64-årige. Se figuranmærkning til figur 8. Personer, der er registreret med begge indsatser, indgår i beskyttet beskæftigelse i figuren. Nogle af de kommunale forskelle kan skyldes forskelle i registreringspraksis.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.